

BREXIT REFERANDUMU SONRASINDA BİRLEŞİK KRALLIK'IN GELECEĞİ⁴⁸

Yrd. Doç. Dr. Ozan Örmeci⁴⁹

Özet

23 Haziran 2016 tarihinde yapılan tarihi referandum sonucunda, Birleşik Krallık, hiç beklenmedik bir şekilde Avrupa Birliği (AB) üyeliğinden ayrılma kararı almıştır. Bu referandum sonrasında, Theresa May Başbakanlığında yeni bir Muhafazakâr hükümet kurulmuş ve AB'den ayrılacak olmanın yarattığı belirsizlik ortamında, ülkenin geleceği adına yeni bir siyasi çerçeve oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu yazıda, Birleşik Krallık'ta Brexit referandum ve sonrasında yaşananlar özetlenecek ve bu ülkenin geleceğine dair farklı senaryolar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Brexit, Birleşik Krallık, İngiltere, Birleşik Krallık Dış Politikası, Theresa May, Boris Johnson.

Giriş

23 Haziran 2016 tarihinde yapılan halk oylaması sonucunda yüzde 51,9'a yüzde 48,1 oranla Avrupa Birliği'nden ayrılma (Brexit) yanlılarının galip geldiği Birleşik Krallık'ta, Başbakan Theresa May önderliğinde ve Birleşik Krallık'ın Brexit sürecini yönetmek amacıyla yeni bir Muhafazakâr Parti (*Conservative Party*) kabinesi kurulmuş

48. Bu makale, 18 Şubat 2017 tarihinde Point Hotel Taksim'de *Euro Politika* dergisi tarafından Friedrich Naumann Vakfı sponsorluğunda gerçekleştirilen "Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve AB'nin Geleceği" adlı yuvarlak masa toplantısı için hazırlanmış ve ilk kez burada sunum olarak takdim edilmiştir.

49. Beykent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (İngilizce) Bölümü

Email: ozanormeci@beykent.edu.tr / ozanormeci@gmail.com

Web sitesi: <http://www.ozanormeci.com.tr>

ve bu kabine, aynı yılın Temmuz ayında işbaşı yapmıştır.⁵⁰ Zorlu bir dönemde göreve gelen ve kendisi için Margaret Thatcher benzetmeleri yapılan Theresa May, ülkedeki en önemli görevlerden biri kabul edilen Dış İşleri Bakanlığı'na Londra eski Belediye Başkanı Boris Johnson'ı atamıştır. Theresa May kabinesinde Brexit sürecini yönetmek için AB Bakanlığı'na atanan kişi ise, 1948 doğumlu deneyimli İngiliz muhafazakâr siyasetçi David Davis olmuştur. 1 Şubat 2017 tarihinde, İngiliz Avam Kamarası'nda yapılan ikinci okuma sonrasında, 47 vekili haricinde İngiliz İşçi Partisi'nin (*Labour Party*) de desteğiyle, milletvekillerinin büyük çoğunluğu (498'e 114) Brexit sürecinin başlaması için Başbakan Theresa May'e Lizbon Anlaşması'nın 50. maddesinin⁵¹ işletilmesi konusunda destek vermiştir.⁵² Bu durum, Brexit konusunda artık bir geri dönüşün çok zor olduğunu, bu konuda hem sağ, hem de sol siyaset açısından herhangi bir tereddüt kalmadığını ve Birleşik Krallık'ın hakikaten de AB'den ayrılarak yeni bir döneme yelken açtığını göstermektedir.

Brexit Referandumu

Birleşik Krallık'ta 2015 genel seçimleri öncesinde tekrar seçilirse AB üyeliğini referanduma götüreceği sözünü veren önceki Başbakan David Cameron, nihayet bu sözünü 23 Haziran 2016 tarihinde

50. "Ministerial appointments: July 2016", *Gov.uk*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/collections/ministerial-appointments-july-2016>.

51. Lizbon Anlaşması Madde 50: "Her üye devlet, kendi anayasal kurallarına uygun olarak Avrupa Birliği'nden çekilmeye karar verebilir. Çekilme kararı alan üye devlet, niyetini Avrupa Birliği Zirvesi'ne bildirir. Birlik, söz konusu devletle, Avrupa Birliği Zirvesi tarafından belirlenen yönlendirici ilkeleri ışığında, bu devletin Birlik ile gelecekteki ilişkisinin çerçevesini dikkate alarak, çekilmeye ilişkin kuralları belirleyen bir anlaşmayı müzakere eder ve akdeder." Bakınız; Boyraz, Hacı Mehmet (2016), "Brexit Sonrası Tartışmalar...", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2016/06/29/brexit-sonrasi-tartismalar/>.

52. "Brexit: MPs overwhelmingly back Article 50 bill", *BBC*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38833883>.

tutmuş; ancak kendisi AB’de kalınması yönünde propaganda yapmasına karşın, referandumdan çıkan AB’den ayrılma yanlısı karar neticesinde Başbakanlıktan istifa etmek zorunda kalmıştır. Birleşik Krallık’ta referandum kampanyası süresince birçok ilginç ve talihsiz olay da yaşanmış; örneğin İşçi Partisi milletvekili Jo Cox’un başka bir sebepten öldürülmesi, referandum öncesinde Brexit yanlılarının aleyhine kullanılan bir olay haline getirilmiştir.⁵³ Ayrıca referandum sürecinde Britanya halkı bu iki farklı görüş etrafında kümelenmiş, karşı görüştekilerle kutuplaşmış ve ülkede gergin bir siyasi atmosfer oluşmuştur. Brexit, İngiliz halkının AB’nin Almanya’nın hegemonik birliğine dönüştüğü yönünde yaygın kamuoyu görüşlerini yansıtan bir oylama olmuş⁵⁴ ve referandum öncesinde yapılan kamuoyu araştırmalarını yanılsız bir şekilde, Brexit yanlıları, yüzde 2 gibi bir farkla referandumu kazanmayı bilmişlerdir.

Referandum sonuçları, Birleşik Krallık’ın farklı bileşenlerinin Avrupa Birliği konusunda yaşadığı fikir ve vizyon ayrılıklarına da ışık tutmuştur. Örneğin, İngiltere genelinde AB yanlısı oylar %46,6 oranında kalırken, bu oran Galler’de %47,5, Kuzey İrlanda’da %55,8 ve İskoçya’da %62 oranlarına kadar yükselmiştir.⁵⁵ Bu bağlamda, Kuzey İrlanda ve İskoçya’da AB’de kalınması yönündeki güçlü irade, Birleşik Krallık’ı ilerleyen aylarda daha da zorlayacaktır. Zira Birleşik Krallık’a bağlı bu iki ülkede bağımsızlık yanlısı akımlar da oldukça güçlüdür ve İskoçya, hatırlanacağı üzere, 2014 yılındaki referandumda pek de yüksek olmayan bir farkla Birleşik Krallık’a bağlı kalmayı kabul etmiştir. Ayrıca referandum sonuçları incelendiğinde, Londra ve benzeri büyük kentlerde AB yanlılarının, taşra

53. “Jo Cox dead: Labour MP dies after being shot and stabbed in Birstall, West Yorkshire”, *The Independent*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/people/jo-cox-dead-death-labour-mp-batley-and-spen-shot-stabbed-birstall-west-yorkshire-a7085791.html>.

54. Bu konuda bir yazı için; “Brexit: İngilizlere Özgü Boşanma” (2016), *Newtimes.az*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://newtimes.az/tt/views/4626>.

55. “Results”, *BBC*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results.

bölgelerinde ise Brexit yanlılarının ağır bastığı görülmektedir. Bu da, ülkede ikili bir siyasi yapının ortaya çıkmasına ve ilerleyen yıllarda kent-taşra ayrımının keskinleşmesine neden olabilir.

Brexit Referandumu Haritası

Her ne kadar Muhafazakâr Parti'nin ağır toplarından olan yeni Dış İşleri Bakanı Boris Johnson, referandum sonucunu “Avrupa’yı değil, AB’yi terk ediyoruz” diye yorumlayarak⁵⁶ Avrupalı müttefiklerin gönlünü almaya çalışsa da, Brexit kararı AB’yi de şoke etmiş ve hüsrana uğramıştır. Zira Birleşik Krallık, Avrupa’nın merkez aktörlerinden ve en gelişmiş ekonomilerinden birisidir⁵⁷ ve Britanyasız

56. “Boris Johnson: ‘We are leaving the EU, not Europe’” (2016), *BBC*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-37641405>.

57. Birleşik Krallık, büyük ve dinamik ekonomisi, Avrupa finansının kalbi olan Londra şehri ve birliğe hazinesinden sağladığı yıllık net 8,5 milyar pound (yaklaşık 12 milyar dolar) ile Avrupa Birliği’nden aldığından çok ona veren ülkelerden birisidir. Bakınız; Çakır, Ser-

bir AB, asla eski havasını yakalayamayacaktır. Ancak şu an için gözükürken, Birleşik Krallık siyasi sistemi ve halkının Brexit konusunda gayet ciddi ve ısrarcı olduğu ve bu yönde iradesini ortaya koymaya devam edeceği şeklindedir. Bu nedenle, gerek Birleşik Krallık, gerekse AB'deki karar alıcıların, bu duruma uygun olarak yeni plan ve projeler geliştirmeleri şarttır. Birleşik Krallık açısından bu durum gelecek adına bir belirsizlik ve tedirginlik yaratırken, AB tarafında da Birleşik Krallık'ın AB dışında daha başarılı olması durumunda birçok üyenin de benzer yolu takip edebileceği endişesi hâkimdir. Nitekim 2017 yılında Fransa ve Almanya'da yapılacak olan seçimlerde merkez aktörlerin yenilgiye uğramaları durumunda, AB'nin dağılması bile gündeme gelebilir.

Referandum Sonrasında Yaşananlar

Brexit referandumunun yarattığı psikolojik şok ve belirsizlik, referandumu takip eden ilk günlerde borsa ve ekonomiye olumsuz yansımış⁵⁸, ancak görüldüğü kadarıyla ekonomide ve siyasette kısa sürede toparlanma sürecine girilmiştir. Zira dünyanın 5. büyük ekonomisi olma konusunda Fransa ile çekişen Birleşik Krallık⁵⁹, koloni bağları, İngilizce'nin ve Anglo-Sakson kültürünün dünyadaki hâkimiyeti ve “yumuşak güç” alanındaki inanılmaz başarısıyla⁶⁰, AB üyesi olsun veya olmasın her zaman etkili bir ülke olmaya

kan (2016), “İngiltere'nin AB Referandumu: Tartışmalar, Analizler ve Tahminler”, *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2016/04/12/ingilterenin-ab-referandumu-tartismalar-analizler-ve-tahminler/>.

58.. Referandumun hemen ardından Pound ve Euro ikilisi arasındaki sıçrama dik-kate değer bir sıçramadır. 2008 krizinden bu yana Euro'dan yüksek bir değer taşıyan Pound, bugün neredeyse Euro ile eşitlenmek üzeredir. Bakınız; Yusuf Ertuğral (2016), “BREXIT: Öncesi ve Sonrası”, *EuroPolitika*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.europolitika.com/?p=463>.

59. “France overtakes Britain as world's No. 5 economy after pound drops” (2016), *Reuters*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://mobile.reuters.com/article/idUSKCN0ZM1T5>.

60. Birleşik Krallık, yıllardır yapılan tüm bilimsel çalışmalarda “soft power” (yumuşak

devam edecektir. Referandumun ardından Başbakan Theresa May önderliğinde ve Birleşik Krallık'ın Brexit sürecini yönetmek amacıyla yeni bir Muhafazakâr Parti kabinesi kurulmuş ve bu kabine, aynı yılın Temmuz ayında işbaşı yapmıştır. Bu kabinede Brexit'in UKIP lideri Nigel Farage'la birlikte en hararetli savunucularından olan Boris Johnson'ın Dış İşleri Bakanı olması dikkat çekmiştir. Johnson, kısa sürede dış politikaya ağırlığını koymuş ve ülkenin bir bölümünde etkili olan umutsuzluk ve şok havasını ümitvar konuşmalarıyla toparlamaya çalışmıştır. Kısa sürede yeni görevine alışan Theresa May de, son dönemde ABD Başkanı Donald Trump, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu ile yaptığı görüşmeler ve dış politikadaki yoğun aktiviteleriyle dikkat çekmektedir. May, bir süre önce Körfez İşbirliği Konseyi toplantısına katılan ilk Britanyalı ve üçüncü Batılı lider olmuştur.⁶¹ Bu durum, Muhafazakâr Parti hükümetinin Orta Doğu siyasetinde etkin bir ülke olmak istediğinin açık bir kanıtıdır. Zira Birleşik Krallık, kısa bir süre önce Bahreyn'de yeni bir donanma üssü de elde etmiştir ve Orta Doğu'ya döndüğünün sinyallerini yavaş yavaş vermektedir.⁶² Yine Birleşik Krallık, Asya Altyapı Yatırım Bankası'na katılım kararı alan ilk Batılı ülkelerden biri olarak da küresel düşündüğünü ve hareket ettiğini her fırsatta ortaya koymaktadır.

Referandum sonrasında David Cameron hükümetinin dağılmasını ve Theresa May'in Başbakanlığında bir Brexit kabinesi kurulmasını değerlendiren Brookings Enstitüsü'nden Richard V. Reeves, There-

güç) açısından dünyanın lider ülkesi olarak gösterilmektedir. Bir örneği için bakınız; "The Soft Power 30 A Global Ranking of Soft Power", Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: http://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf.

61. "Prime Minister's visit to Bahrain and the Gulf Co-operation Council" (2016), *Gov. uk*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/news/prime-ministers-visit-to-bahrain-and-the-gulf-co-operation-council>.

62. Örmeci, Ozan (2016), "Son Yıllarda Türkiye-Birleşik Krallık (İngiltere) İlişkileri: İlişkilerde 'Altın Çağ' Dönemi Mi?", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, cilt: 21, sayı: 2, s. 606.

sa May'ın (1) tecrübesi, (2) esnekliği, (3) modernleştirici içgüdüleri, (4) Brexit sürecinde AB'de kalınmasını savunması ve AB yanlılarıncı da düşman olarak görülmemesi, (5) istikrar yanlısı olması ve erken seçim istememesi, (6) Birleşik Krallık tarihinin ikinci kadın Başbakanı ve dünyada az sayıdaki kadın liderlerden biri olması ve (7) bir devlet okulundan yetişmiş olması sebebiyle önceki Başbakan David Cameron'ın aksine aristokrat bir görüntü çizmemesini en önemli avantajları olarak belirtmiştir.⁶³ Ancak bu gibi medyatik gündemlerin yanında, Birleşik Krallık'ın somut ekonomik ve siyasi başarılarına da ihtiyacı vardır. Zira ekonomik açıdan gelişmiş bir ülke olmasına karşın, ekonomik eşitsizliği ölçen Gini Endeksi'ne göre, Birleşik Krallık, Avrupa standartlarının gerisinde kalan bir ülkedir.⁶⁴ Dahası, AB'den çıkış iyi koordine edilemezse, Birleşik Krallık ekonomisi ciddi kayıplara uğrayabilir.

Birleşik Krallık'ın dış politikasında yaşanan belirsizlikleri gidermek için 2 Aralık 2016 tarihinde ünlü İngiliz düşünce kuruluşu Chatham House'da (Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü) "Global Britain: UK Foreign Policy in the Era of Brexit" (Küresel Britanya: Brexit Çağında Birleşik Krallık Dış Politikası) başlıklı önemli bir konuşma yapan Dış İşleri Bakanı Boris Johnson⁶⁵, bu konuş-

63. Richard V. Reeves (2016), "Seven takeaways from Theresa May's ascension to U.K. prime minister", *Brookings*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.brookings.edu/opinions/seven-takeaways-from-theresa-mays-ascension-to-u-k-prime-minister/>.

64. "Report finds that Britain's wages are the most unequal in Europe" (2015), *The Independent*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/report-finds-that-britains-wages-are-the-most-unequal-in-europe-10259077.html>.

65. Bu pasaj, yazar tarafından daha önce kaleme alınan "Birleşik Krallık Dış İşleri Bakanı Boris Johnson'ın 'Brexit Çağında Birleşik Krallık Dış Politikası' Konuşması" adlı makaleden özetlenmiştir. Bakınız; Örmeci, Ozan (2017), "Birleşik Krallık Dış İşleri Bakanı Boris Johnson'ın 'Brexit Çağında Birleşik Krallık Dış Politikası' Konuşması", *Uluslararası Politika Akademisi*, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2017/02/03/birlesik-krallik-dis-isleri-bakani-boris-johnsonin-brexit-caginda-birlesik-krallik-dis-politikasi-konusmasi/>. Konuşmanın orijinaline de şu adresten ulaşılabilir;

masında hükümetinin izleyeceği politikalara dair bazı ipuçları vermiştir. Johnson, öncelikle, dünyanın farklı yerlerinde gelişen aşırı sağcı popülist hareketlerle Brexit referandumundan çıkan “AB’ye hayır” oyu arasında benzerlik kurulmaması gerektiğini belirtmiştir. Referandumda “hayır” oyu kullananların ırkçı güdülerle bunu yapmadıklarını, tam tersine, demokrasiye ve Britanya’nın geleceğine inandıkları için bu yönde hareket ettiklerinin altını çizen Johnson, ulus-devletlere dayalı barışçıl küresel düzene inanmanın yanlış bir şey olmadığını da söylemiştir. Bu bağlamda, Brexit’in kesinlikle bir ipe kapanma hamlesi olmadığını ve Britanya’nın bu süreçte kendi demokratik kurumlarının kontrolünü yeniden kazanan bir ülke olacağını söyleyen Johnson, bu fırsattan istifade Birleşik Krallık’ın yeniden dünyanın farklı coğrafyalarına yönelik olarak aktif politikalar geliştirebilen dünyaya daha açık bir ülke haline geleceğini iddia etmiştir. Dünya halklarının gözünde Birleşik Krallık’ın çok etkili ve dünyaya hâlâ liderlik edebilecek bir ülke olduğunu iddia eden İngiliz Dış İşleri Bakanı, küresel bir ülke olan Birleşik Krallık’ın kendi döneminde küresel bir dış politika izleyeceğini söylemiştir. Bu küresel anlayışın hem Britanya, hem de dünyanın çıkarlarına uygun olduğunu iddia eden Boris Johnson, bunun için üç gerekçe öne sürmektedir. Birincisi, dünyanın son yıllarda oldukça karmaşık bir hale gelmesi tehlikesi karşısında Birleşik Krallık’ın geçmişte olduğu gibi küresel sorumluluklar üstlenmesi, uluslararası düzen açısından oldukça faydalı hale gelebilecektir. İkincisi, dünyada ticaretin hiç olmadığı kadar arttığı bu çağda, Birleşik Krallık’ın serbest ticarete önderlik etmesinin küresel bir sorumluluk olduğunu belirten Dış İşleri Bakanı, bunun dünya üzerindeki halkların ve özellikle de fakir kesimlerin hayatlarını daha iyi hale getirebileceğini iddia etmektedir. Üçüncü önemli gerekçe ise, Birleşik Krallık’ın öncelik ve değerlerinin bu şekilde daha iyi korunacak olmasıdır. Konuşmasının sonlarında dünyadaki tüm Krallar, Kraliçeler ve Devlet Başkanları’nın yedide birinin Britanya’da eğitim gördüğünü söyleyen

<https://www.youtube.com/watch?v=JuZwjX5cMn0>.

Johnson, Cambridge Üniversitesi'nin Nobel ödülleri konusundaki başarısını da sözlerine eklemektedir. Boris Johnson'un konuşması, elbette belirsiz bir dönemde Britanya halkı ve entelektüellere yol göstermek ve moral vermek için yapılmış bir konuşmadır. Konuşmadaki en önemli konular ise; Brexit kararı ardından Birleşik Krallık'ın içe kapanmacı değil, farklı coğrafyalarda daha atak bir dış politika izleyeceğinin belirtilmesi ve BM Güvenlik Konseyi'nin yapısının değiştirilmesi ve Hindistan'ın da buraya dâhil edilmesi konusunda yaptığı yeni açılımdır. Bunlar, yeni dönemde Birleşik Krallık dış politikasının yaşayacağı dönüşümlere ışık tutabilecek önemli ipuçlarıdır.

Geleceğe Dair Olasılıklar

Birleşik Krallık'ın Brexit kararı ile AB'den ayrılmasının ardından, yeni dönemde AB ile ilişkilerini nasıl kurgulayacağı çok önemli bir mesele olacaktır. Bu noktada AB'den çıkışın hakikaten de Boris Johnson'un söz ettiği gibi Avrupa'dan çıkış olup olmayacağı tercihi en kritik konu olacaktır. Zira AB'nin serbest ticaret, serbest geçiş ve hukuk sisteminin dışında yer almak, Birleşik Krallık vatandaşlarının büyük bölümü için tercih sebebi olmayabilir. Nitekim hâlihazırda Avrupa ülkelerinde yaşayan milyonlarca Britanya vatandaşı ve bu ülkelerle yoğun ticari ilişkileri olan binlerce İngiliz menşeli şirket bulunmaktadır. Bu konuda saygın İngiliz basın-yayın kuruluşu BBC'nin ortaya koyduğu 5 temel modelden söz edilebilir:⁶⁶

1. Norveç modeli: Norveç, AB üyesi olmayan, fakat Avrupa Ekonomik Bölgesi'nde yer alan ve bunun sorumluluklarını yerine getiren (AB bütçesine katkı yapmak) bir ülkedir. Norveç, ayrıca AB vatandaşlarının da serbestçe yaşayabildikleri ve çalışabildikleri bir ülkedir. Norveç hukuk sistemi de büyük ölçüde AB hukukundan beslenmektedir; ancak bazı

66. "Five models for post-Brexit UK trade" (2016), *BBC*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261>.

konularda (tarım, balıkçılık, adalet ve iç işleri) bu ülkenin kendisine özgü yasaları vardır. Norveç modeli, Birleşik Krallık açısından muhtemelen geçilmesi en kolay sistem olsa da, Brexit kampanyası döneminde AB ülkelerindeki serbest dolaşım hakkı, AB bütçesine yapılan katkı ve göç karşılığı yönünde verilen güçlü mesajlar nedeniyle, bu model Muhafazakâr hükümet tarafından tercih edilmeyebilir.

2. İsviçre modeli: İsviçre, Norveç gibi Avrupa Ekonomik Bölgesi'nde yer almayan, fakat ticari anlaşmalar sayesinde neredeyse tüm sektörlerde AB'nin Ortak Pazar uygulamalarına dâhil edilmiş bir ülkedir. AB bütçesine düşük bir katkı da yapan İsviçre, AB'nin serbest dolaşım (Schengen) bölgesine de dâhil olmuştur ve AB yasalarının büyük çoğunluğunu -böyle bir zorunluluğı olmamasına karşın- sınırları içerisinde uygulamaktadır. İsviçre modeli de Birleşik Krallık'ın kolaylıkla geçebileceği bir modeldir ve zaman içerisinde öncelikli tercihlerden biri haline gelebilir. Zira İsviçre'nin AB'nin dışında kalmasına rağmen demokratik, zengin ve tarafsız bir ülke olarak başarılı bir görüntü çizmesi, bu noktada bu modeli dünya genelinde küresel bir güç olarak uygulaması yönünde Birleşik Krallık'a ilham verebilir.

3. Türkiye modeli: Türkiye, AB üyesi olmadan Gümrük Birliği'ne girmiş istisnai bir ülkedir. Türkiye modeli, kanımca Birleşik Krallık için asla tercih edilmeyecek bir modeldir; zira bu ülke, karar alma mekanizmasına dâhil olmadan, AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı ticari anlaşmaların hükümlerini uygulamak zorunda kalmaktadır. Bu durum, AB'ye egemenlik meselesi üzerinden karşı çıkan İngiliz muhafazakâr ve milliyetçilerinin kabul edebilecekleri bir konu değildir.

4. Kanada modeli: Kanada, CETA anlaşması ile AB ile neredeyse tüm sektörlerde gümrüksüz serbest ticaret modelini yakında hayata geçirecek olan bir ülkedir. Bu modelin en

büyük dezavantajı ise, bunun tercih edilmesi durumunda, İngiliz finansal sektörünün AB pazarına serbest giriş hakkının ortadan kalkacak olmasıdır. Bu nedenle, bu modelin tercih edilmesi de zor görünmektedir.

5. Singapur ve Hong Kong modeli: Singapur ve Hong Kong gibi bazı ülkeler, Dünya Ticaret Örgütü kuralları çerçevesinde tüm ülkelere serbest ticaret hakkı tanımakta ve tam anlamıyla katıksız liberal bir model uygulamaktadırlar. Ancak bu durum, hem AB karşıtı sol çevrelerin tepkisini çekebilir, hem de bazı sektörlerde Birleşik Krallık üreticilerinin işine gelmeyebilir.

Görüldüğü üzere, Birleşik Krallık açısından şu an için en akla yatkın gözükten formüller İsviçre ve Norveç modelleridir. Ancak bu 5 kalıp dışında, yeni bir anlaşma dizaynı da elbette yapılabilir. Bu noktada Birleşik Krallık'ın AB projesinden duyduğu rahatsızlıklar; Brüksel'e egemenlik devri, AB bütçesine yapılan katkı, göç ve vize uygulamalarında ortak rejime tâbi olunması ve Euro karşısında Pound'un üstün konumunu kaybetmesi olarak özetlenebilir. AB ile Birleşik Krallık arasında bunları sağlayan bir anlaşma yapılabilirse, bu süreç büyük krizler olmadan da atlatılabilir. Ancak AB gündeminden bağımsız olarak, Birleşik Krallık'ın geleneksel müttefiki Amerika Birleşik Devletleri⁶⁷ ve Anglo-Sakson dünyasının önemli ülkeleri olan Kanada⁶⁸, Avustralya⁶⁹ ve Yeni Zelanda⁷⁰ ile bu yeni

67. "Donald Trump and Theresa May agree immediate talks on post-Brexit trade deal", *The Independent*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/donald-trump-theresa-may-trade-deal-brexit-lunch-european-union-holding-hands-menu-card-a7550956.html>.

68. Lana Clements (2016), "BREXIT BOOST: Canada hails 'affinity' with UK and backs new trade deal between nations", *Express*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.express.co.uk/finance/city/735038/Brexit-trade-boost-Canada-hails-deal-with-UK>.

69. Tim Wallace (2016), "Australian negotiators arrive to begin post-Brexit trade talks", *The Telegraph*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.telegraph.co.uk/business/2016/10/08/australian-negotiators-arrive-to-begin-post-brexit-trade-talks/>.

70. "PM press conference with New Zealand Prime Minister Bill English: 13 Janu-

dönemde daha yakın ilişkiler geliştirmesi ve ticaret, dış politika ve savunma alanlarında yeni işbirliklerine yönelmesi olası gözükmektedir. Birleşik Krallık'ın "Commonwealth" (İngiliz Milletler Topluluğu) olarak bilinen ve 5 kıtada onlarca üyesi olan⁷¹ çatı altında bir takım girişimler gerçekleştirmesi de orta ve uzun vadede mümkündür. Ancak bunun için, öncelikle İngilizlerde yeniden maceracı bir ruh ve dünyaya yön vermeye yönelik yüksek bir entelektüel, siyasi, askeri ve ekonomik kapasite oluşturulması gerekmektedir. Türkiye, Hindistan ve Çin de, Birleşik Krallık dış politikası açısından yeni dönemde farklı alanlarda önemli olacak ülkeler olacak gibi görünmektedir. Türkiye Orta Doğu politikaları ve terörle mücadele, Hindistan ve Çin ise ticari anlamda Krallık için çok önemli roller oynayabilir. Bunların öncesinde, May hükümeti için en önemli mesele ise, dünya kamuoyu ve Birleşik Krallık'ta güvensizlik yaratan ne yaptığını bilmiyor görüntüsünün ortadan kaldırılması ve Brexit konusunda net bir plan ve yol haritasının gecikmesizin şekillendirilmesidir.⁷²

Sonuç

Brexit referandumundan çıkan beklenmedik sonuç, ilk haftalarda yaşanan belirsizlik ve umutsuzluğa rağmen şunu göstermiştir ki, Avrupa Birliği projesi başarılı olsun veya olmasın, Birleşik Krallık veya herhangi bir ülkenin dış politikası ve demokratik gelişimi açısından AB üyeliği tek formül veya son umutmuş gibi asla gösterilemez. AB dışında olup, demokrasisi ve ekonomisi çok gelişmiş ülkeler de (İsviçre gibi) dünyada mevcuttur ve sayıları artmaktadır. Hatta Batılı anlamda demokratik kalıplara uymayıp ekonomik ve

ary 2017", *Gov.uk*, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-press-conference-with-new-zealand-prime-minister-bill-english-13-january-2017>.

71. Bakınız; "Member countries", Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://the-commonwealth.org/member-countries>.

72. "Theresa Maybe", *The Economist*, 7-13 Ocak 2017 sayısı, s. 10.

siyasal açıdan çok başarılı olan ülkeler de (Singapur, Çin vs.) görülmektedir. Dolayısıyla, AB üyeliğinin kendilerine yarardan çok zarar getirdiğini düşünen Britanya halkının çoğunluğu, Brexit referandumunda ayrılma yönünde bir irade ortaya koymuş ve böyle bir karar alınmıştır. Zaten eski koloni ülkelerinden gelen göçmen nüfus ve 4 ülkeden (İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda) oluşan yapısıyla çoğulcu bir düzeni olan Birleşik Krallık için, AB üyesi olmadan da demokratik ve ekonomik gelişme pekâlâ mümkündür. Ancak geçiş sürecinde siyasal partiler ve elitlerin kararlı olmaları ve AB sonrasına dair kapsamlı bir vizyon ortaya koymaları, bu noktada son derece acil ve gerekli bir konudur. Yüzlerce yıllık demokrasi birikimi ve köklü Kraliyet kurumlarıyla, Birleşik Krallık'ın bunu başarması ve AB dışarısında kalarak Avrupa ülkeleriyle barışçıl ve gelişmiş ilişkiler kurması hiç de zor değildir. Ancak bu konunun siyaset üstü kabul edilmesi ve 2019 genel seçimlerinde kutuplaştırıcı bir mesele haline getirilmemesi çok önemlidir. Şu da unutulmamalıdır ki, Birleşik Krallık hiçbir zaman Avro bölgesine dâhil olmamış ve AB içerisinde her zaman farklılıklarıyla dikkat çeken bir üye olmuştur. Bunu, bir üstünlük meselesi olarak değil, kültürel ve siyasal çoğulculuk bağlamında değerlendirmek AB açısından da daha doğru olur.

Kaynakça

“Boris Johnson: ‘We are leaving the EU, not Europe’” (2016), BBC, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-37641405>.

“Boris Johnson on UK Foreign Policy in the Era of Brexit”, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=JuZwjX5cMn0>.

Boyraz, Hacı Mehmet (2016), “Brexit Sonrası Tartışmalar...”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2016/06/29/brexit-sonrasi-tartismalar/>.

“Brexit: İngilizlere Özgü Boşanma” (2016), Newtimes.az, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://newtimes.az/tr/views/4626>.

“Brexit: MPs overwhelmingly back Article 50 bill”, BBC, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38833883>.

Clements, Lana (2016), “BREXIT BOOST: Canada hails ‘affinity’ with UK and backs new trade deal between nations”, Express, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.express.co.uk/finance/city/735038/Brexit-trade-boost-Canada-hails-deal-with-UK>.

Çakır, Serkan (2016), “İngiltere’nin AB Referandumunu: Tartışmalar, Analizler ve Tahminler”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2016/04/12/ingilterenin-ab-referandumu-tartismalar-analizler-ve-tahminler/>.

“Donald Trump and Theresa May agree immediate talks on post-Brexit trade deal”, The Independent, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/>

donald-trump-theresa-may-trade-deal-brex-it-lunch-european-union-holding-hands-menu-card-a7550956.html

Ertuğral, Yusuf (2016), “BREXIT: Öncesi ve Sonrası”, EuroPolitika, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.europolitika.com/?p=463>.

“Five models for post-Brexit UK trade” (2016), BBC, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261>.

“France overtakes Britain as world’s No. 5 economy after pound drops” (2016), Reuters, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://mobile.reuters.com/article/idUSKCN0ZM1T5>.

“Jo Cox dead: Labour MP dies after being shot and stabbed in Birstall, West Yorkshire”, The Independent, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/people/jo-cox-dead-death-labour-mp-batley-and-spen-shot-stabbed-birstall-west-yorkshire-a7085791.html>.

“Member countries”, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://thecommonwealth.org/member-countries>.

“Ministerial appointments: July 2016”, Gov.uk, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/collections/ministerial-appointments-july-2016>.

“PM press conference with New Zealand Prime Minister Bill English: 13 January 2017”, Gov.uk, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-press-conference-with-new-zealand-prime-minister-bill-english-13-january-2017>.

“Prime Minister’s visit to Bahrain and the Gulf Co-operation Council” (2016), Gov.uk, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.gov.uk/government/news/prime-ministers-visit-to-bahrain-and-the-gulf-co-operation-council>.

Reeves, Richard V. (2016), “Seven takeaways from Theresa May’s ascension to U.K. prime minister”, Brookings, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <https://www.brookings.edu/opinions/seven-takeaways-from-theresa-mays-ascension-to-u-k-prime-minister/>.

“Results”, BBC, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results.

“The Soft Power 30 A Global Ranking of Soft Power”, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: http://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf

“Theresa Maybe”, The Economist, 7-13 Ocak 2017 sayısı.

Örmeci, Ozan (2017), “Birleşik Krallık Dış İşleri Bakanı Boris Johnson’ın ‘Brexit Çağında Birleşik Krallık Dış Politikası’ Konuşması”, Uluslararası Politika Akademisi, Erişim Tarihi: 09.02.2017, Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/2017/02/03/birlesik-krallik-dis-isleri-bakani-boris-johnsonin-brexit-caginda-birlesik-krallik-dis-politikasi-konusmasi/>.

Örmeci, Ozan (2016), “Son Yıllarda Türkiye-Birleşik Krallık (İngiltere) İlişkileri: İlişkilerde ‘Altın Çağ’ Dönemi Mi?”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt: 21, sayı: 2, ss. 589-621.

“Report finds that Britain’s wages are the most unequal in Europe” (2015), The Independent, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/report-finds-that-britains-wages-are-the-most-unequal-in-europe-10259077.html>.

Wallace, Tim (2016), “Australian negotiators arrive to begin post-Brexit trade talks”, The Telegraph, Erişim Tarihi: 10.02.2017, Erişim Adresi: <http://www.telegraph.co.uk/business/2016/10/08/australian-negotiators-arrive-to-begin-post-brexit-trade-talks/>.